

УДК 027.7:005.591.6(477.53)

Сидоренко Валентина

директор науково-технічної бібліотеки, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
м. Полтава

**ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ
БІБЛІОТЕКИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ (НА МАТЕРІАЛАХ
НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ ПОЛТАВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА)**

У статті розглядаються проблеми ролі бібліотеки у сучасному глобалізованому суспільстві, впровадження інноваційних технологій в бібліотечну та інформаційно-бібліографічну діяльність.

Ключові слова: бібліотека, інформаційне суспільство, інформаційні технології, бібліотечні фонди, електронні колекції.

З давніх-давен бібліотека була одним із найбільш древніх культурних інститутів людства, який був доступним для різних категорій користувачів. Публічні бібліотеки у різних народів завжди сприймалися як своєрідні культурні центри, основною функцією яких були освіта, інформація та дозвілля.

Однак у сучасних умовах пріоритетним джерелом інформації у суспільстві став Інтернет і взяв на себе частину функцій бібліотеки, тому її традиційна роль змінилася.

Всеохоплююча інформатизація суспільства відкрила перед сучасними бібліотеками надзвичайно великі можливості. Отже, абсолютно нормальним є той факт, що нині до книжкових фондів додаються аудіо- та відеоматеріали, електронні ресурси. Такою є вимога сьогодення. На думку дослідників, «упровадження інноваційних форм у роботу бібліотек з використанням нових інформаційних технологій в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні, популяризація книги та читання серед населення» [1, с. 4] – основне завдання бібліотек на сучасному етапі.

Аналіз наукових джерел переконує, що проблеми розвитку сучасної бібліотеки постійно перебувають у центрі уваги бібліотекознавців. Зокрема, загальнотеоретичні аспекти даної проблема-

тики досліджені в роботах С. Кулешова, В. Пашкової, М. Слободяника, А. Чачко та ін. Питання модернізації інформаційно-бібліотечних ресурсів і технологій розглядалися у працях Л. Костенка, Т. Павлуші, М. Сенченка, А. Чекмарьова та ін.; інформаційно-бібліотечних ресурсів Інтернет – Л. Філіпової; І. Давидової, яка вивчала моделі трансформації бібліотеки та її роль в інформаційній структурі.

Мета нашої наукової розвідки – проаналізувати застосування інноваційних технологій у роботі бібліотеки вишу на прикладі науково-технічної бібліотеки Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка і показати їхні суттєві переваги у діяльності сучасних бібліотек такого типу.

Як уже зазначалося, в епоху загальної доступності Інтернету, де можна легко знайти більшість інформації, не витрачаючи часу на пошук потрібного документу в залах каталогів і очікуванні замовлення, студентство все менше і менше звертається до послуг бібліотеки.

І в той же час, сучасна бібліотека закладу вищої освіти – це вже не просто бібліотека в якості книгозбірні, це – «важливий соціальний інститут, направлений на накопичення, збереження і розповсюдження інформації, створення і впровадження актуальних інновацій, безперервний розвиток особистісного потенціалу всіх його працівників» [4, с.21]. Відвідувати її слід зовсім не для того, щоб похапцем брати там підручники, плюс що-небудь для реферату, плюс щось почитати для себе. Ні. Бібліотека – це потужний осередок знань, що вимагає поваги й уваги. Це цікавий феномен, і його варто вивчати. Нарешті, це один з критеріїв вибору ЗВО. Так-так, дійсно – а чом би й ні! В ідеалі так хотілось би, щоб так і було – сучасна молодь вибирає навчальний заклад, орієнтуючись на бібліотеку.

Бібліотека сучасного вишу має бути такою, щоб, обираючи освітній заклад, абітурієнт мав уявлення про діяльність цього культурно-освітнього центру. Для цього йому слід уточнити, як працює Пошукова Бібліотечна Система університету. Нині без цього просто не обійтися і ця система успішно діє у провідних бібліотеках світу. Так, наприклад, комп'ютерні бібліотечні програми Берлінського університету дозволяють шукати книги і в самому вузі, і у всіх наукових бібліотеках Берліна та Німеччини [3, с. 197]. Там постійно

оновлюється інформація про добірки рідкісних ілюстрацій, які мають історичну цінність та інші новинки. Зараз кількість соціальних сайтів у світі обчислюється сотнями. Соціальні сайти – один із найбільш популярних сучасних Інтернет-ресурсів, і популярність ця цілком заслужена – зручно, зрозуміло; широке охоплення інтересів користувача. В Україні у соціальних мережах зареєстровано більше 30 млн. аккаунтів.

Окрім того, у практику університетських бібліотек – і у нас, і за кордоном, – уже увійшло використання власних і зовнішніх електронних інформаційних ресурсів. Фактично сьогодні вже без використання мережевих ресурсів неможливо задовольнити інформаційні потреби сучасного користувача.

Актуальність проблеми обумовлена змінами в діяльності бібліотеки, адже погляд на бібліотеку в сучасному світі змінився зараз радикально. Як вважають учені, одним «із найбільш перспективних напрямків діяльності сучасної бібліотеки є оцифрування бібліотечних фондів і створення власних електронних колекцій» [6, с. 67]. За кордоном нині цей напрямок діяльності вузівських бібліотек є пріоритетним.

Наступним важливим спрямуванням роботи будь-якої сучасної бібліотеки є співробітництво з провідними бібліотеками своєї країни і зарубіжних країн із метою обміну фондів чи електронних колекцій. З цією метою бібліотечною спільнотою створено світову цифрову бібліотеку.

Стосовно науково-технічної бібліотеки Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, то варто зауважити, що тут функціює потужна автоматизована бібліотечно-інформаційна система обслуговування, яка забезпечує доступ як до друкованих видань, так і до електронних ресурсів. Користувачам бібліотеки надається доступ до мережі університету та Інтернету за допомогою технології Wi-Fi, що діє в усіх приміщеннях НТБ.

Окрім того, користувачі мають цілодобовий доступ до ресурсів НТБ: електронного каталогу, електронної бібліотеки, Інституційного репозитарія, віртуальної бібліографічної довідки. Через свій сайт НТБ надає доступ до повнотекстових баз даних, зокрема:

- Web of Science;
- EastView;
- Буд-Інформ (нормативно-правова бібліотека);

-
- Зодчий (інформаційно-довідкова система, база нормативно-правових документів у галузі будівництва);
  - Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України;
  - Macmillan Dictionary (інтернет-версія словника сучасної англійської мови);
  - Paperity (англомовний мультидисциплінарний агрегатор відкритих статей та журналів);
  - The OAPEN Library (академічні видання, в основному колекції книг із гуманітарних і соціальних наук);
  - ArXiv (безкоштовне зібрання електронних публікацій наукових статей та їх препринтів);
  - «Німеччина Сьогодні» на порталі dpa-News.

Віддалений доступ до існуючих власних електронних колекцій НТБ, робота над постійним наповненням яких триває: університетський репозитарій ePNTUIR (Electronic Poltava National Technical University Institutional Repository), електронна бібліотека, електронний каталог, БД «Вища освіта», «Вища освіта України», «ВНЗ м. Полтави», «Нові надходження документів до фонду НТБ», «Бібліотека фахівця», «Полтавщина» тощо, – усе це забезпечує зв'язок процесу створення нової інформації та її поширення, позитивно впливає на самопідготовку студентів у рамках кредитно-модульної системи.

Web-сайт НТБ також надає доступ до таких корисних науковцям і студентам ресурсів Інтернету, як: «Фахові періодичні видання ВНЗ України», «Інституційні репозитарії ВНЗ України», «Безкоштовні пошукові системи патентної інформації», «Електронні бібліотеки в Інтернет», «Регіональні центри науково-технічної та економічної інформації», «Електронні колекції наукової періодики вільного доступу та пошукові системи наукової інформації», «Міжнародні наукометричні бази та пошукові системи» тощо.

Одним із напрямів діяльності науково-технічної бібліотеки є представництво в мережі Facebook.

Нині у НТБ нашого вишу є такі діючі ресурси:

- Web-сайт НТБ: <http://lib.pntu.edu.ua/>
- Електронний каталог: <http://lib.pntu.edu.ua/katalog/>
- Електронна бібліотека: <http://lib.pntu.edu.ua/?module=ellib>
- Інституційний репозитарій: <http://reposit.pntu.edu.ua/>
- Віртуально-довідкова служба: <http://lib.pntu.edu.ua/?module=vds>

- Сторінка у Facebook <https://www.facebook.com/ntb.poltntu/>.

Отже, у результаті наших досліджень можна зробити низку висновків.

Аналіз наукових уявлень щодо нинішнього стану трансформаційних та інноваційних змін у бібліотечній сфері діяльності, а також сучасних теоретичних досліджень стратегій розвитку бібліотек підтвердив «нагальну необхідність та своєчасність дослідження змісту інноваційної політики бібліотек України і стратегічних напрямів її реалізації в умовах інформаційного суспільства» [2, с. 34].

Зазнають змін існуючі стереотипи стосунків бібліотек і суспільства, дедалі більше на перетворення бібліотечного середовища впливає процес інформатизації.

У нових технологічних умовах бібліотеки є активними суб'єктами цього процесу. Залучаючи широке коло користувачів до роботи у новому комунікативному форматі, у тому числі мережевому використанні інформаційних ресурсів, бібліотеки, на нашу думку, мають сприяти поступовому формуванню у різних верств населення інформаційної свідомості.

Бібліотеки сьогодні мають усвідомити свою роль навігаторів у безмежному масиві інформації, що вигідно вирізняє їх від інших комунікативних суспільних структур.

Формула реалізації інформаційної функції бібліотеки в сучасних умовах, котра складається з оцінювання інформаційних ресурсів та доступу до них, лежить в основі інноваційних перетворень щодо змісту, організації, технології, форм і методів інформаційної діяльності цих установ і, головне, позначається на кінцевому результаті, який можуть оцінити користувачі.

Колектив науково-технічної бібліотеки Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка бачить перспективи свого розвитку у розширенні впровадження новітніх технологій, подальшій інтеграції своїх ресурсів до світового інформаційного простору та у співпраці з провідними бібліотеками України і світу.

Список використаних джерел

1. Бібліотеки у формуванні національного інформаційного простору: Міжнародна наукова конференція «Роль бібліотек у формуванні єдиного науково-інформаційного простору України» // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 6. – С. 4–5.

-
2. Гранчак Т. Роль інформаційно-аналітичних структур наукових бібліотек України в сучасному демократичному процесі / Т. Гранчак // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2008. – Вип. 21. – С. 24–36.
  3. Давидова І. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві / І. Давидова – Х. : ХДАК, 2005. – 295 с.
  4. Коваль Т. Роль наукової бібліотеки в інформаційному забезпеченні вищої освіти / Т. Ковальчук // Бібліотечний форум України. – 2007. – № 2. – С. 20–23.
  5. Рекомендації міжнародної наукової конференції «Роль бібліотек у формуванні єдиного науково-інформаційного простору України» // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 6. – С. 42.
  6. Шрайберг Я. Роль бібліотек у забезпеченні доступу до інформації та знань в інформаційному віці / Я. Шрайберг // Вища школа. – 2007. – № 3. – С. 65–79.

Valentyna Sydorenko

Using the Innovative Technologies in the Work of the Library of Higher Educational Establishment (On the Materials of the Scientific and Technical Library of Poltava National Technical Yu. Kondratyuk University)

The article deals with the problems of the role of the library in a modern globalized society, the introduction of innovative technologies into the work of the NTB of the higher educational institution.

Keywords: *library, information society, information technologies, library funds, electronic collections.*